

Daria Gosek-Popiołek, Maciej Konieczny

raport po kontroli poselskiej w Ministerstwie Spraw Zagranicznych programów
„Polska Pomoc Humanitarna” i „Polska Pomoc Rozwojowa”

Wstęp

Polska pomoc humanitarna oraz rozwojowa stanowią ważny element naszych relacji ze światem. Dzięki projektom pomocowym nie tylko jako Polska pomagamy w sytuacjach kryzysów humanitarnych oraz wspieramy rozwój biedniejszych krajów, ale również zjednujemy Polsce przyjaciół oraz sojuszników.

Wojna w Ukrainie sprawiła, że nasze zaangażowanie w pomoc innym krajom stało się dużo istotniejsze. Wyniszczona wojną Ukraina wymaga ogromnego wsparcia humanitarnego, a działające w warunkach wojennych instytucje publiczne u naszych wschodnich sąsiadów potrzebują naszego wsparcia. Od istnienia stabilnej i demokratycznej Ukrainy zależy nasze bezpieczeństwo. Efektywna pomoc humanitarna i rozwojowa jest więc polską racją stanu.

Równie ważne w kontekście agresywnej polityki Federacji Rosyjskiej wydaje się wsparcie dla krajów globalnego południa. Rosja prowadzi intensywne działania propagandowe wymierzone w kraje zachodu, w tym Polskę, próbując przeciągnąć na swoją stronę część krajów rozwijających się. Próby te padają niestety często na podatny grunt. Efektywna realizacja projektów z zakresu pomocy humanitarnej i rozwojowej na Bliskim Wschodzie i w Afryce ma więc istotne znaczenie z perspektywy polskiego bezpieczeństwa i relacji międzynarodowych.

Samo przeznaczenie środków nie gwarantuje efektywnego niesienia pomocy. Kluczowe są tutaj doświadczenie organizacji realizujących projekty, kompetentne kadry, znajomość realiów kraju, często również kontynuacja. Za dobry przykład skutecznie realizowanej przez Polskę współpracy rozwojowej mogą posłużyć tutaj działania Fundacja Solidarności Międzynarodowej w Mołdawii. Nieprzypadkowo duża część polskich projektów pomocowych wyłanianych na zasadach konkursów była do tej pory realizowana przez kilka dużych, doświadczonych organizacji pomocowych takich jak Polska Akcja Humanitarna, Polska Misja Medyczna czy Caritas.

Raport ten jest efektem kontroli przeprowadzonej przez posłankę Darię Gosek-Popiołek oraz posła Macieja Koniecznego w Ministerstwie Spraw Zagranicznych po tym, jak dotarły do nas niepokojące informacje na temat przebiegu ministerialnych konkursów „Pomoc humanitarna 2023” oraz „Polska pomoc rozwojowa 2023”. **Z pozyskanych przez nas informacji wynika, że decyzje ministra Pawła Jabłońskiego o przyznaniu dotacji były w istotnej części sprzeczne z rekomendacjami komisji konkursowej. Dotacji nie otrzymały doświadczone organizacje pomocowe takie jak Polska Akcja Humanitarna. Środki przyznano za to organizacjom o bardzo niewielkim doświadczeniu i wątpliwych kompetencjach.**

Minister Paweł Jabłoński podzielił pieniądze na polską pomoc humanitarną i rozwojową nie tylko samodzielnie i po terminie, ale również wbrew rekomendacjom komisji konkursowej oraz w kontrze do merytorycznej punktowej oceny projektów. Istnieje poważne ryzyko, że odbije się to na jakości świadczonej przez Polskę pomocy, a co za tym idzie także i na naszych relacjach międzynarodowych. Niniejszy raport ukazuje szczegóły podjętych decyzji.

Harmonogram:

24 kwietnia 2023 r.

Minister Spraw Zagranicznych, działając na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych ogłasza dwa otwarte konkursy: „Pomoc humanitarna 2023” i „Polska pomoc rozwojowa 2023”.

15 maja 2023 r.

Mija termin zgłaszania wniosków konkursowych przez organizacje pozarządowe i inne uprawnione podmioty.

16 lipca 2023 r.

Komisje Konkursowe przedłożyły Ministrowi Spraw Zagranicznych projekty, które uzyskały rekomendacje komisji.

24 lipca 2023 r.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych informuje o przesunięciu ogłoszenia wyników konkursu „Polska pomoc rozwojowa 2023” do dnia 31 lipca 2023 r.

24 lipca 2023 r.

Kolejne przesunięcie ogłoszenia wyników konkursów. Tym razem na 9 sierpnia 2023 r.

9 sierpnia 2023 r.

Ogłoszenie przez MSZ wyników konkursów „Pomoc humanitarna 2023” i „Polska pomoc rozwojowa 2023”.

Polska Pomoc Rozwojowa 2023

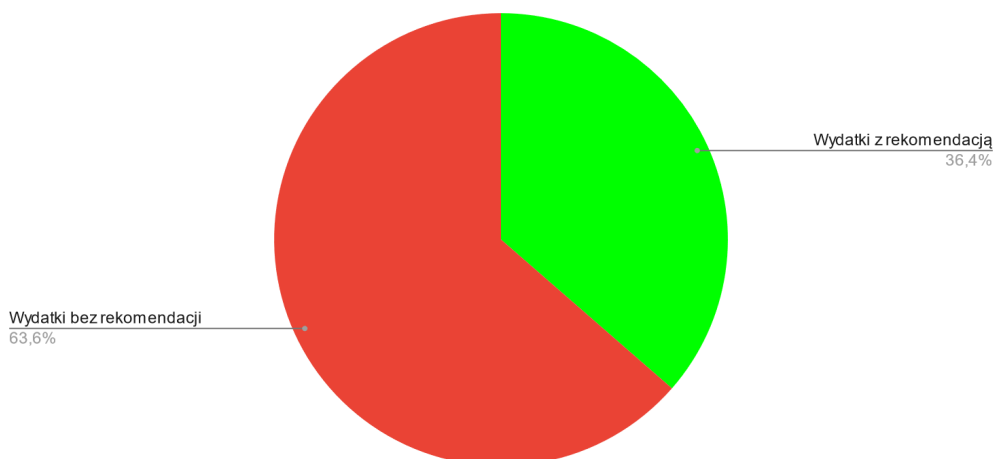
Decyzją Ministra Spraw Zagranicznych dotacje w ramach otwartego konkursu ofert „Polska pomoc rozwojowa 2023” przyznano 22 projektom. Łączna wartość dotacji w 2023 r. wyniesie 15 221 129,19 zł. Wystąpiły istotne rozbieżności pomiędzy rekomendacjami komisji konkursowej oraz punktową oceną merytoryczną projektów a ostateczną decyzją ministra Jabłońskiego.

Pomimo rekomendacji komisji konkursowej oraz wysokiej oceny punktowej dotacji nie otrzymały projekty:

- Fundacja HumanDOC, przeciwdziałanie przemocy domowej w Gruzji (najwyższa ocena)
- Fundacja Wschód, wsparcie rolnictwa w Mołdawii
- Fundacja Ihelp Institute, wsparcie dla libańskich służb ratowniczych
- Leczymy z Misją, poprawa opieki nad matka i dzieckiem w Kenii
- Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej, opieka medyczna w Strefie Gazy
- Polska Akcja Humanitarna, adaptacja do zmian klimatu na Madagaskarze
- Polska Misja Medyczna, wsparcie dla matki z dzieckiem w Senegal (kontynuacja)
- Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej, wsparcie usług publicznych w Libanie
- Okuliści dla Afryki
- Adra, walka z cukrzycą w Afryce

Pomimo braku rekomendacji, ministerstwo zdecydowało się zlecić realizację projektów następującym organizacjom:

- Fundacja World Business Polska, budowa chłodni w Tanzanii
- New Europe Foundation, projekt Social Inclusion Education In Georgia
- Fundacja “Hagia Marina”, Polska – Ukraina: Sąsiedztwo Przyszłości
- Fundacja Pro SPE, Dom Pokoju w Betlejem
- Towarzystwo Salezjańskie w Betlejem, nauczanie zawodowe
- Fundacja Pro SPE, Wysokiej jakości opieka zdrowotna dla mieszkańców Gruzji

Wnioski:

- W konkursie pomimo rekomendacji komisji oraz wysokiej oceny punktowej pominięte zostały projekty renomowanych organizacji pomocowych o ogromnym doświadczeniu, takich jak: Polska Akcja Humanitarna, Polska Misja Medyczna, Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej czy też Fundacja Wschód.
- Dofinansowanie otrzymały projekty organizacji o nikłym bądź żadnym doświadczeniu we współpracy międzynarodowej. Fundacja World Business Polska sama o sobie pisze, że wspiera międzynarodowy rozwój firm, nie zdradza natomiast żadnego doświadczenia we współpracy rozwojowej. Trudno podobnego dopatrzeć się także u Fundacji Jagiellońskiej, która planuje wprowadzać „rozwiązania partycypacyjne i inkluzywne dla różnych grup odbiorców” w Gruzji.
- Pomimo najwyższej oceny merytorycznej ze strony komisji dotacji nie otrzymał projekt poświęcony przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet. Odrzucono projekt Polskiej Akcji Humanitarnej poświęcony adaptacji do zmian klimatu. Liczne dofinansowania popłynęły natomiast do organizacji o profilu religijnym.

Polska Pomoc Humanitarna 2023

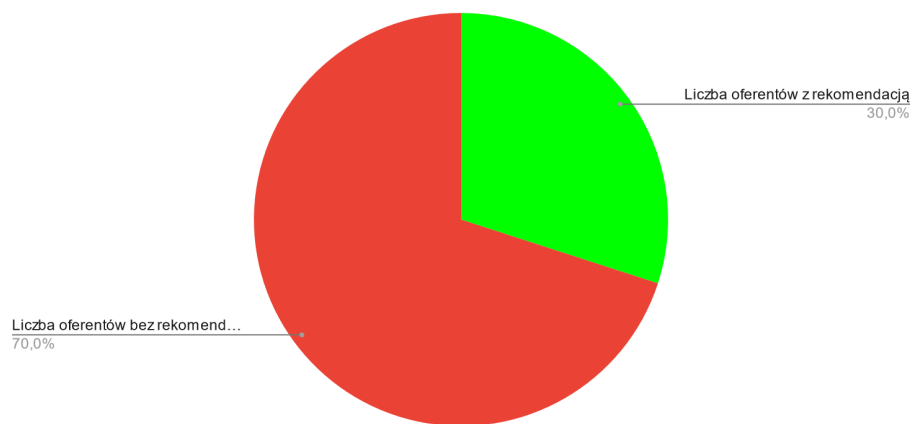
Decyzją Ministra Spraw Zagranicznych dotacje w ramach otwartego konkursu ofert „Polska pomoc humanitarna” przyznano 10 projektom. Łączna wartość dotacji w 2023 r. wyniesie 13 080 552,84 zł. Wystąpiły istotne rozbieżności pomiędzy rekomendacjami komisji konkursowej oraz punktową oceną merytoryczną projektów a ostateczną decyzją ministra Jabłońskiego.

Pomimo otrzymania rekomendacji Komisji Konkursowej i wysokiej punktacji, dotacji nie otrzymały takie organizacje jak:

- Polska Akcja Humanitarna na projekt odbudowy infrastruktury krytycznej i zapewnienie dostępu do usług zdrowotnych w Jemenie
- Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej (jeden z najlepiej ocenionych projektów przez Komisję Konkursową – aż 96,5 punktów)
- projekt realizowany w Ukrainie przez Caritas Polska
- Polski Zespół Humanitarny
- Fabryka Dobra – projekt, którego celem miało być zapewnienie pomocy psychologicznej i prawnej dla mieszkańców regionów Zaporoskiego i Dniepropietrowskiego
- Polska Misja Medyczna – pomoc psychologiczna dla mieszkańców Iraku
- Polska Misja Medyczna – projekt dotyczący opieki położniczej w Ukrainie

Pomimo braku rekomendacji, ministerstwo zdecydowało się zlecić realizację projektów następującym organizacjom:

- Fundacja Klaster innowacji, projekt "Helping hands for Ukraine"
- Fundacja im Agnieszki Marczyńskiej na wsparcie humanitarne funkcjonowania kuchni społecznych w Żytomierzu i we Lwowie
- Caritas Archidiecezji Lubelskiej „Bezpieczne porody łączą narody”
- Fundacja Zakres na pomoc dla obwodu chersońskiego
- Stowarzyszenie Przyjaźń Jaworznicka dla ludności w Obwodzie Połtawskim
- Stowarzyszenie Bezpieczna Lubelszczyzna na wsparcie ukraińskich uchodźców w Polsce

Wnioski:

- W konkursie pomimo rekomendacji komisji oraz wysokiej oceny punktowej pominięte zostały projekty tak doświadczonych organizacji pomocowych jak: Polska Akcja Humanitarna, Polska Misja Medyczna, Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej czy też Caritas Polska
- Dofinansowanie otrzymały projekty złożone przez organizacje niedawno założone, które nie mają bogatej historii działań związanych z pomocą humanitarną
- Jedną z organizacji, Stowarzyszenie Bezpieczna Lubelszczyzna, w tym roku w maju otrzymało dotację zgodnie z zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów na projekt „Bezpieczna Kobieta”. Obok szkoleń z samoobrony elementem projektu są billboardy z wizerunkami ambasaderek projektu, którymi są posłanka PiS Monika Pawłowska i Magdalena Filipek-Sobczak radna wojewódzka z klubu Prawa i Sprawiedliwości
- W sumie na 10 projektów, które otrzymały dotację, jedynie 3 otrzymały rekomendację Komisji Konkursowej

Podsumowanie

Rozstrzygnięcia konkursów „Polska Pomoc Humanitarna” oraz „Polska Pomoc Rozwojowa” przez MSZ wpisują się w szerszą praktykę arbitralnego i nietransparentnego przyznawania publicznych środków przez obecną władzę. Minister Paweł Jabłoński najpierw z nieznanymi przyczyn znacząco opóźnił ogłoszenie wyników obu konkursów, aby w końcu dokonać selekcji bardzo odległej od rekomendacji komisji konkursowej.

Brakuje uzasadnienia istotnych rozbieżności pomiędzy merytoryczną oceną projektów a ostatecznymi decyzjami ministerstwa odnośnie przyznania środków. Pojawiają się wątpliwości dotyczące jakości merytorycznej niektórych projektów czy powiązań między organizacjami a środowiskiem politycznym Prawa i Sprawiedliwości, jak również tego, czy w przypadku niektórych decyzji kryteria ideologiczne nie przeważały nad merytorycznymi.

Istnieje poważna obawa, że arbitralne decyzje ministra Jabłońskiego, nieznające uzasadnienia w merytorycznej ocenie wybranych do realizacji projektów ani doświadczeniu i kompetencjach instytucji je realizujących, negatywnie odbiją się na jakości niesionej przez Polskę pomocy. Tym bardziej, że decyzją ministra zamiast do dużych, doświadczonych organizacji pomocowych o wypracowanych metodach działania, ministerialne środki trafiały do podmiotów o umiarkowanym doświadczeniu.